

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LOKALHISTORISK FORENING, BISPEBJERG

HISTORISK NOTAT NR. 17 OM

BISPEBJERG KIRKEGÅRDS HISTORIE

UDARBEJDET FOR LOKALHISTORISK FORENING, BISPEBJERG

**AF
CHRISTIAN KIRKEBY
2001**

LOKALHISTORISK FORENING, BISPEBJERG's område dækker Utterslev, Nordvestkvarteret med Pipfuglekvarteret, Bispebjergkvarteret og Emdrup.

Foreningens Hjemsted er: Kvartercentret Nordvest, Dorteavej 61, 2400 København NV.

Telefon: 28 14 02 68, fax: 38 14 02 62, Giro: 1-683-5080

Internet: Se Kvartercentret Nordvests hjemmeside: www.kvartercentret.nv.kk.dk

E-mail: Kvartercentret@faf.kk.dk

LOKALHISTORISK FORENING, BISPEBJERG's er udsprunget af det igangværende Kvarterløftprojekt, kaldet "Fernkanten", i Københavns Nordvestkvarter. Kvartercentret Nordvest er omdrejningspunktet for Kvarterløftet sekretariatsbetjener foreningen.

Medlemskab koster 75 kr./året for enkeltmedlemmer, og 100 kr./året for foreninger, institutioner og virksomheder. År 2002 vil kontingent blive henholdsvis 100, - kr./året enkeltmedlemmer og 175, - kr, for institutioner.

Der er foreningens formål at klarlægge bydelen Bispebjergs identitet og historiske baggrund og udbrede kendskabet hertil.

Dette gøres ved udgivelser, afholdelse af foredrag, udlån af plancheudstillinger, gennemførelse af byvandring o. lign. i de enkelte kvarterer i bydelen. Endvidere kan vi også komme ud og holde foredrag i foreninger, institutioner og virksomheder. Tillige udgiver foreningen Nyhedsbreve og "Historiske Notater", om områdets historie.

LOKALHISTORISK FORENING, BISPEBJERG har tillige et lokalhistorisk Arkiv, som kan ses ved henvendelse til Kvartercentrets Bibliotek, som har åbent: mandag-torsdag kl.: 10-16 og fredag kl. 10-14.

I rækken af Historiske Notater er følgende tidligere blevet udarbejdet

©: Lokalhistorisk Forening, Bispebjerg & forfatterne.

- NR. 1A: HVAD ER BYDELEN BISPEBJERG? –Marts 1999.**
- NR. 2A: SOKKELUND HERRED m.m. – Januar 1999.**
- NR. 3-4: ÅER, RENDER OG SØER, VANDFORSYNING OG LOSSEPLADSER, - November 1998.**
- NR. 5A: BISPEBJERG HOSPITAL – HOSPITALSVÆSNETS OPRINDELSE OG UDVIKLING - Februar 1999**
- NR. 6A: GRUNDTVIGSKIRKENS OPRINDELSE – November 1998.**
- NR. 7: MØNTENS HISTORIE – FRA KOMMUNAL EJENDOM TIL ANDELSBOLIGFORENING - November 1998.**
- NR. 8: UTTERSLEV – FRA LANDSBY TIL ÅNDEHUL I STORBYEN – Maj 1999.**
- NR. 9: KLOKKERGAARDEN 1939-1999, – EN FSB-AFDELINGS OG DENS HAVEANLÆGS HISTORIE – 1999.**
- NR. 10: FRA UTTERSLEV MARK TIL NORDVESTKVARTERET – Marts 2000.**
- NR. 11: BYGNINGER I DET OPRINDELIGE NORDVESTKVARTER – September 2000.**
- NR. 12: FRA BISKOP ABSALON TIL INDLEMMELSEN I KØBENHAVNS KOMMUNE I 1901, - BRØNSHØJS SOGNS 5 LANDSBYER GENNEM 1000 år. – Bogudgivelse, december 2000 i A.5-format, 112 sider. – pris 80, - kr.**
- NR. 13: ERINDRINGSSAMTALER FRA UTTERSLEV, - august 2000, - Udgivelse undervejs**
- NR. 14: ERINDRINGER FRA NORDVEST-NORDVEST - Udgivelse undervejs**
- NR.15: ESTRUP GENDARMER I UTTERSLEV, - December 2000. - Udgivelse undervejs**
- NR.16: KØBENHAVNS LANDFÆSTNING, April 2001- Under færdiggørelse.**
- NR.17: BISPEBJER KIRKEGÅRDS HISTORIE. - April 2001 – Under færdiggørelse.**
- NR.18: MALEREN PER KIRKEBYS BARNDOMSERINDRINGER FRA BISPEBJERG. - Maj 2001. - Under færdiggørelse.**
- NR.19: GAVLMALER PÅ NØREBRO, NORDVEST, BRØNSHØJ, HUSUM & VANLØSE.**
- NR.20: EMDRUP, - " PÅ DEN ANDEN SIDE AF BJERGET" – Under færdiggørelse**
- NR.21: BISPEBJERGKVARTERET, DET DELTE KVARTER. – Under udarbejdelse**
- NR.22: BOLIGSOCIAL INDSATS OG KVARTERLØFT. – Under planlægning**
- NR.23: BRØNSHØJ-RØDØVRE SOGNEKOMMUNE. – Under planlægning.**
- NR.24: FRA REFORMATION TIL SELVEJE I BRØNSHØJ SOGN. – Under planlægning.**

Bispebjerg Kirkegård.

Kirkegården.

Kirkegården blev indviet den 27. November 1903 ved en barnebegravelse i den sydøstlige del, og i 1925 var hele det oprindelige areal taget i brug fra Poppelallen i nord fra Bispebjerg Torv til Skolehol-dervej i syd.

I 1936 og 1947-1948 bliver udvidelsen mod nord foretaget ned til Filosofvænget og Orgelbyggervej. Ved udvidelsen i 1936 blev gården Mariehøj nedrevet. Denne gård var oprindelig ejet af en af de 5 stiftere fra Emdrup Grundejerforening, nemlig sekretæren Niels Christoffersen. Gården var udparcellering af matr. nr. 1, hvilket er gården Stormly, hvis stuehus forsat er eksisterende på Rådvalsvej 11, tæt ved Utterslev Torv. Man kan sige, at her har vi en af årsagerne til, at vi har "Bispebjerg i Emdrup", eller "Oppe på Bjerget" (1+4). Kirkegården er en af de fysiske adskillelser mellem Emdrup det øvrige Nordvestkvarter mod syd.

Østre Kapel bliver bygget

Bispebjerg Kirkegårdsareal blev opkøbt af Københavns kommune 1894 i det daværende Brønshøj-Rødovre Sognekommune. Den kommunale bagmand i København var finansborgmester Borup, som er personen bag vejnavnet Borups Alle.

1901 blev Brønshøj Sogn indlemmet i København med 9964 indbyggere, heraf boende ca. 5000 på Utterslev Mark, nuv. Nordvestkvarteret. Den øvrige havdel boede i de 5 landsbyer: Utterslev (omk. Gadekæret), Emdrup, Brønshøj, Husum & Vanløse (5),

1901 udarbejder arkitekt, professor Hans J. Holm og landskabsgartner Edvard Glæsel planen for Kirkegården. Glæsel var også den senere havearkitekt for Bispebjerg Hospitals berømte haveanlæg, anlagt 1908-13 og for udformningen af Fælledparken. Han var det, man i dag kalder Stadsgartner eller parkchef, men i dag sortere kirkegårdene under Bygge- og Teknikforvaltningens kontor for Vej- og Park

Skitseprojektkonkurrence i 1902 om Hovedindgangsparti med kirkegårdskontor og midlertidig Kapel blev vundet af arkitekt Andreas Clemmensen (1852-1928). Han var også arkitekt til Pladsteatret, Christian 9's kapel ved Roskilde Domkirke m.m.

Det midlertidige Kapel er det nuværende Østre Kapel, hvis forbillede er en norsk Stavkirke (Borglund), blev opført i træ og med tagbeklædning af træspån. Bygningen rummede 3 kapelsale med forum ud mod Frederiksborgvej og ligrum bagtil. Taghældningen mod vest er lavere end de øvrige sider, da bygningen mod denne side er større. Bygningen lå funktionsmæssigt parallelt med Frederiksborgvej og var forsynet med en tagrytter (tårn). De 4 frontispicer var den bagerste større end de andre og havde en skorsten fra huset varmeanlæg.

De 2 øvrige konkurrencedeltagere var arkitekterne, henholdsvis Ludvig Clausen og Thorvald Jørgensen. Den sidste var arkitekt til den nuværende præstegård til Brønshøj Kirke og nuv. Nationalmuseum, samt Christiansborg Slot (2). Deres fortolkninger var også historiske forbilleder, som var vikingestil og Kastellet finere barokbygninger, men som nævnt blev deres projekter ikke realiseret..

1930 bliver kapellet ombygget ved arkitekt Tyge Hvas (1885-1963), idet midterkapelsalen bliver udvidet til større regulært forsamlingsal med orgel og med stor rumhøjde og balkon. Ved denne ombyg-

ning bliver bygningen vendt, så den står vinkelret på Frederiksborgvej, ved at de 2 frontispicer mod øst og vest forlænges ud til nederste facadelinie og forhøjet. Tagrytteren (tårnet) bliver erstattet med et trækors).

Østre Kapel bliver taget ud af drift i 1975 og fungere som magasinbygning til 1996 for Københavns Bymuseum.

Bygningen skulle have være fjernet marts måned år 2001, for at give plads til en erstatning af nuværende krematorium oppe ved Bispebjerg Torv, som kan opfylde nuværende krav til ligbrænding (kremation). Det nye krematorium skal opføres af arkitektfirmaet Friis & Moltke, som vandt den indbudte arkitektkonkurrence. Opførelsen skal begynde april år 2001 og være færdig året efter. Man håber i det mindste at man får lagt bygningen i magasin til senere genopførelse på Gartnerigrunden nede ved mosen, da de store musikfonde har afslået at støtte projektet. I dag efter påske 2001 er kapellet under nænsom nedtagning, herom senere.

Gartnerigrunden, som nu er taget ud af drift, tilhørte begravelsevæsenet og er overført til den fredede Utterslev Mose, hvilket ikke hindrer genopførelsen af kapellet på Gartnerigrunden. Kapellet skal bruges til Musikhus for akustisk musik, hvilket materialet af træ gør den velegnet til. Kommunen vil yde sit bidrag til projektet ved at foretage de nødvendige jordarbejder med grunden med dertil hørende p-pladser til personale. Grunden skal være en del af Utterslev Moses parkanlæg. I den østlige spids er der et lille stykke skov, nærmest urskov, som bevares i forbindelse med naturværkstedet og med et mindre "pionerareal" hertil.

Med branden af Odd Fellow-Palæet mistede København i unik akustisk Musiksæl. Med Østre Kapel genopstillet på Gartnerigrunden ud til Utterslev Mose få man et musikhus af lignende kvalitet til halv pris (ca. 25 mill. Kr) end tilsvarende nyopførelse, tillige med at Kapellet får et æstetisk landskab og dermed baggrund, der matcher bygningen. Kulturelt har vi ikke råd til at denne bygning forsvinder. Da bygningen skal bruges mest til mindre musikarrangementer, øvelokaler, og få større arrangementer er trafikstøjen ikke et særlig væsentlig problem fra bygning, men nok for bygningen, så det er et trafiksvagt område. Naturværkstedet, som kommer på østlige del af Gartnerigrunden, kan støje mere. Men støjmæssig kan intet konkurrere med Hillerød motorvejens-Hareskovvejens støjniveau (2).

Nordre og Søndre Kapel, samt kirkegårdsudvidelserne.

For at udvide kapaciteten til kapeldrift på kirkegården blev de 2 kapeller opført i 1910-11 & 1912-13, som er ligger i en nord-syd akse i den vestlige del af Kirkegården, foran et ringformet forhøjning ud mod Støvnæs Alle. Dette område var oprindeligt en lille skov ved navn Sokkelundlille, og det er Bispebjerg højeste punkt 31 m over havet. Det var så vinderen af de første konkurrence Andreas Clemmensens, som stod for opførelsen af de 2 kapeller, som var i mere traditionelt kamtakket bygninger, som er ret ens med en del varianter. Byggestilen er en gotiserende. Da disse kapeller var ikke midlertidige, så derfor er det bygninger af røde munkestenmursten. Af kapeller er de bygningsmæssige ret høje med Kapelsalene, det ses ikke fra forsiden, da der en "Stræbepille på østsiderne. Det gør dem meget kirkeagtige. Det er kun Søndre Kapel som er i funktion som kapel i dag. Dette kapel ligger meget stemningsfuldt og bruges både til kistebegravelser og bisættelser. Nordre Kapel bruges af kirkegårdsgartnerne (7). Nord for Nordre Kapel tæt op ad Poppelalleen ligger gartnerens materialgård, hvis arkitekt var Holger Jacobsen. Om denne senere.

Vejen mellem de 2 kapeller er der en rundkørsel med en lille obelisk, og som hedder Østriger-alle, hvor alletræerne er østrigske fyr. Alle vejene på kirkegården har navne efter de træer der plantet langs disse oprindeligt, og hvor den mest berømte er Poppelalleen fra Bispebjerg Torv ned til Mosen. Der er 2 veje som bryder dette princip, nemlig Søndrevejen og Nordrevejen, som går øst - vest i lige linie til de 2 kapeller, Søndre og Nordre fra Frederiksborgvejssiden, hvor de har forbindelse med hovedindgangen med de 2 "skrågående" birkealleer. De 2 "veje" er kirkegårdens hovedakser, med Østre Kapel var som hovedmidtpunkt understøttet af de 2 kapeller mod vest.

Alle disse vejnavne er kirkegårdens egne interne og er ikke vejnavnemæssigt officielle, hvilket de er

Bispebjerg Kirkegård

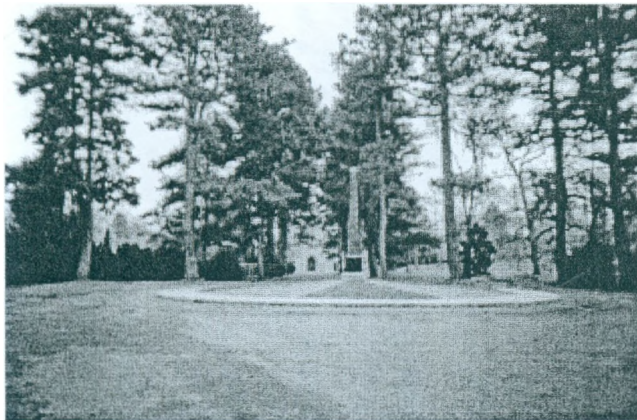
Krematoriet, hovedindgang og kapeller.

Bispebjerg Kirkegård mest synlige bygning, krematoriet ved Bispebjerg Torv.

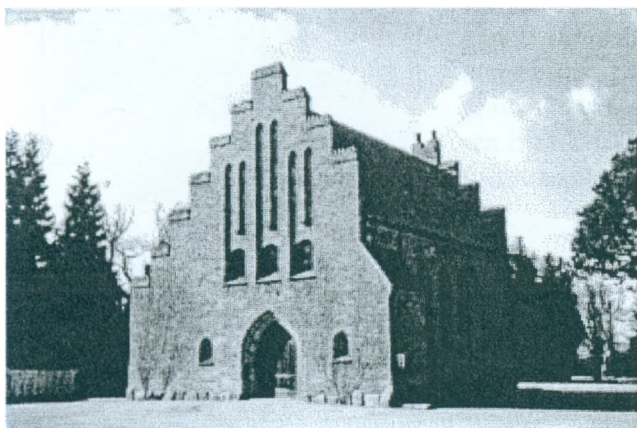
Hovedindgangen set indefra ligger midt på Frederiksborgsvej over for Jacob Lindberg Vej og ikke ved Torvet.

Obiliken på Østriger-alle vejen mellem Nordre - og Søndre Kapel

Sønder Kapel set fra "buevejen" fra Støvnæs Alle siden.

Nordre Kapel som er taget ud af drift og bruges af kirkegårdens gartnere.

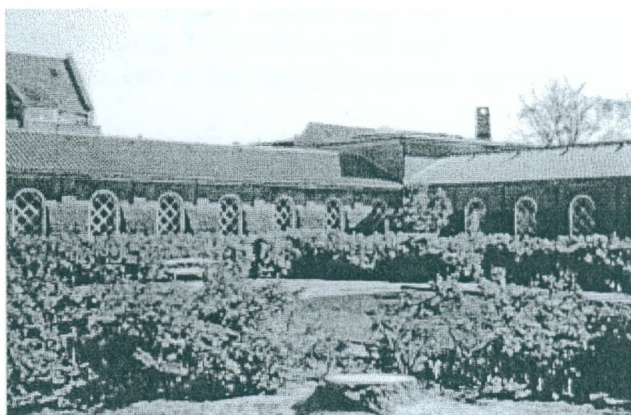
Sønder Kapel som stadigvæk er i funktion til begravelser og bisættelser.

Bispebjerg Kirkegård

Kolumbarium, askefællesgrave, , poppelalleen

Kolombariatet er opført i 1919 og udvidet i 1927, her set inde fra kirkegården

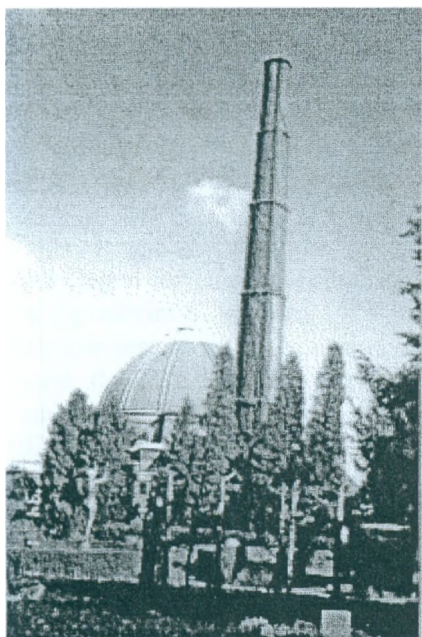
Kolumbariet, betyder dueslag på latin, en betegnelse for urnegård her set inde fra gårdhaven. Arkitekten var Holger Jacobsen.

Den ældste urnefællesgrav fra 1926 er landets ældste askefællesgrav. Busten er af Amalie Skram som er bisat i askefællesgraven.

Den nye askefællesgrav fra 1960 med Knud Nellemose skulptur i forgrunden. Ligger nord for Poppelalleen.

Billede til tv.
Krematoriet med den kendte skorsten set fra den ældste Askefællesgrav med billedhuggeren Elos kvindefigur i forgrunden tv.

Billede til th.
Poppelallen se fra mosen med Grundtvigskirken i baggrunden. Det er en af kirkens sigtelinier.

for specielle til at være, og desuden bliver de skrevet for københavnske vejnavne afvigende måde.. Derfor er der heller ikke autoriserede vejskilte kommunale. De øvrige vejalleer er følgende navne: Ahorn-alle, Hørsholm-elmealle, Østriger-alle, Elme-alle, Prumus-alle, Cembra-alle, Malus-alle, Korsikaner-alle, Søjlegran-alle, Knokkel-alle, Oktoberkirsebær-alle, Thuja-alle. Disse navne viser også den meget forskelligartet beplantning, der er på Kirkegården. Her er det endog kun nævnt træer (8).

Ved kirkegårdens indvielse var en 1/3 af arealet anlagt og beplantet og dermed klar til begravelser. Men der var så mange begravelser at man i 1910 måtte anlægge den resterende del. Allerede i 1925 er hele kirkegården taget i brug og i 1947-48 bliver de sidste jordarealer købt, eller rettere overført til Kirkegården fra kommunen. På kirkegårdens nuv. planteskole nord for poppelalleen blev i 1936 Utterslevgården Mariehøj, tidligere Pilegården, nedrevet. Gården var en ud parcellisering af matr. nr. 1 i Utterslev og var købt til kirkegården allerede i 11915 og anvendtes til planteskole, hvad den forsat gør til alle kirkegårdene (1+10).

I 1935 opkøbte man arealet langs Skoleholdervej på den anden side af Støvnæs Alle af Kirkegården, idet arealet skulle anvendes til børnebegravelser. Det blev aldrig ført ud i livet, og i 1945 overtog en anden magistratsafdeling arealet, hvor de nu nedrevet Røde Barakker, stod fra 1947 til år 2001. Det er nu meningen at der her i år 2001 til 2007 skal opføres en ny 2 sporet folkeskole (1).

Et andet areal af Kirkegården, blev anlagt i 1960 af landskabsgartner og -arkitekt B. Winther Jensen, var askefællesgravene, som er et meget fint anlæg med en lille sø. Desuden står der en skulptur af en mand hvor blomster lægges, som er udført af billedhuggeren Knud Nellemose. Statuen hedder ganske simpel hen "Ung nøgen mand". Statuen her er en analog til kvindestatuen ved den ældste askefællesgrav mellem krematoriet og urnegården (4). Knud Nellemose er selv begravet i denne askefællesgrav. Askefællesgravene er anonymt begravelsesform, hvor asken nedsættes uden overværelse af pårørende og som ikke får at vide hvor pågældende er nedsat, men stedet er registreret på kirkekontoret. Ved den nye askefællesgrav på Bispebjerg Kirkegård er det Nellemoses skulptur der er det samlende mindesmærke og hvor man lægger blomster,

Den så karakteristiske kirkegårdsmur ud til Frederiksborgvej og Skoleholdervej blev opført i 1940. Formentlig som beskæftigelsesarbejde, for at hindre at danske arbejdere blev sendt til Tyskland for at arbejde under krigen (6).

Der er mange kendte begravet på kirkegården fra 1900-tallet, men her skal blot nævnes de markante fællesgrave fra anden verdenskrig. Det er de engelske flyvere som blev skudt ned over Danmark, samt danske soldater, som blev dræbt under krigen og danske frihedskæmpere og politifolk, som døde i de tyske koncentrationslejre. Desuden er der også russiske soldatergrave, som fik et mindesmærke i 1955 ved et sovjetiske statsbesøg. Disse grave er beliggende i det sydvestlige hjørne af Kirkegården. Der er selvfølgelig også er grave for tyske soldater, der døde eller blev dræbt under krigen. Men der er og har været andre særlige gravsteder, nemlig i "buen" mellem Nordre og Søndre Kapel, hvor vi har en katolsk og svensk afdeling. Længere inde på kirkegården er der også en alm. russisk afdeling og en ny svensk afdeling øst for Nordre Kapel ved Nordrevejen (4).

Bispebjerg Krematorium

Foreningen for Dansk Ligbrænding får i 1905 tilladelse til at opføre et Krematorium, som bliver færdig og indviet 6. januar i 1908 med den første brænding. Det bliver i 1913 overtaget af Københavns Begravelsesvæsen, efter beslutning den 5. februar 1912. Arkitekten var Holger Jacobsen (Rødkilde Skole, del af A/B Borup fra 1918, Bellahøj Skole og kirkegården materialgård m.m.). Urnegården, som kaldes Kolumbariet (= stueslaget) blev opført syd ud til Frederiksborgvej i 1919 og udvidet i 1927. Det var ligeledes Holger Jacobsen som var arkitekt for dette. I et kolumbarium står de afdøde aske i urner, som enten er af porcelæn eller keramik bliver stillet i nicher i muren eller på hylder. Men under krematoriesalen er der også en urnehal. Krematoriets urnehaller er senere udvidet, ligesom ovnkapaciteten, ligesom med førnævnte trefløjet urnegård. I 1941 skænkede Ligbrændningsforeningen en kvindefiguren i bronze med de strakte arme stående på en flamme til kommunen ved Borgerrepræsentations 100 års jubilæum ved den ældste askefællesgrav. Skulpturen hedder "Lutre sjæl der bliver

frigjort” af billedhuggeren Mathilius Schack Elo, som er begravet under figuren. I den periode fra 1905 til 1913 var det faktisk Foreningen for Dansk Ligbrændingsforening som køber 7700 kvadratalen af kirkegården, som stod for ligbrændingerne.

I mellem de 2 bygningsanlæg i den ældste fællesgrav er Amalie Skram, den dansk-norske malerinde, forfatterinde og kritiker af psykiatribehandlingens begravet. Det skyldes at de kun var på Bispebjerg Kirkegård var urnegrave. Urnegravene blev omlagt efter projekt af Holger Jacobsen i 1926 en askefællesgrav, som er den første i landet (10).

I 1996 blev en buste af hende opstillet her, udført af den norske kunstner Per Ung. Rejst af Amalie Skram Selskabet i Bergen og hjulpet af den norske ambassade.

Bispebjerg Krematoriums Kapelsal skal dog forsat bestå og bruges. I dag betragter mange Poppelalleen, som er en del af Grundtvigskirkens sigtelinier, som værende kirkegårdens hovedindgang. Dette var også min klare opfattelse som barn. Bispebjerg Torv er fra 1926 var oprindelig en grusbelagt plads (2 pladsøer), idet Kirkegårdssiden var en ren parkeringsplads. Oprindelig var Torvet en sporvognssløjfe helt tilbage til 1903. Under krigen ca. 1943-44) blev der anlagt bunkers til beskyttelsesrum. De bliver først fjernet i 1996, da pladsen blev omlagt og kirkegårdssiden blev inddraget i pladsen. Omlægningen blev foretaget af daværende magistratens 4. afdeling med Sanne Maj Andersen fra Stadsarkitektens Dir., som arkitekt (2)+(4)+(7).

Emdrup Grundejerforening og Kirkegården.

I 1990 begynder Emdrup Grundejerforening at korrespondere med borgmesteren for den magistratsafdeling kirkegårdene hører under vedrørende gartneriarealet mellem Rådvalsvej og Mosen ud for Kirkegården. Formålet var at gøre arealet offentligt tilgængelig. Det resulterede i en rundvisning for Grundejerforeningens medlemmer. Begravelsesvæsnet mener, at deres brug af arealet ikke kan foregå andre steder, men det er tydeligt, at de begynder at finde arealer andre steder derefter. Der er også den situation at med de mange kremeringer (ligbrændninger) kan behovet for gravsteder holdes inden for de eksisterende kirkegårde (Bispebjerg, Brønshøj, Asistens, Vestre og Sundby), og at der er så meget areal, at Asistens Kirkegård kan gøres til delvis ”almindelig park”. Dermed er kirkegården heller ikke så tæt belagt med gravsteder, og i dag har kirkegården store græsarealer og dermed ”grøn bund”, hvor det hvert fald tidligere for 30-40 år siden var en ”gråbrun bund” af jord med de tætte gravsteder. Midterarealet mellem de 3 kapeller er der et næsten frilagt græs- og buskareal, kaldet: ”Dalen”.

Gartneriarealet er et 5,4 hektar stort areal blev overdraget fra kirkegården til kommunens parkafdeling pr. 1.1.1996, og så går Emdrup Grundejerforening bestyrelse igen i aktion. De får borgmester Bente Frost med bl. a. stadsingeniør og parkchef på besigtigelse af arealet. Kommunen havde ideer til arealets anvendelse. Det var, at nogle private skulle genopstille Østre Kapel, opførelse af en naturlegeplads og – skole. Grundejerforeningen er for ideen og om kapellet flytning hertil og efterlyser ideer fra foreningens medlemmer til arealets anvendelse..

I 1997 og 1998 kommer Østre Kapel i fokus. Efter at Emdrup Grundejerforening er kommet med et alternativ plan (ved landskabsarkitekt Peter Juhl) for arealet af Gartnerigrunden, opnås der enighed med kommunen om arealets anvendelse. Samtidigt er der nedsat en komite af musikere (Initiativtager og primusmotor, cellist Lars Clemmensen) der har overtaget huset. Det kommende musikhus skal som tidligere nævnt være for akustisk musik. Initiativgruppen af musikere m.fl. blev en selvejende institution. Musikhusgruppen køber kapellet i januar 1996, sådan symbolsk.. Samtidigt fik de 300.000,-kr fra kommunen og Lokale- og Anlægsfonden til udarbejdelse af forprojekt til flytningen. Projektet blev præsenteret ved en koncert i Kapellet den 20 maj 1998. Modellen af Kappellet blev derefter udstillet i Kvartercentret Nordvest på Dortheavej 61, bag Shelltanken på Tomsgårdsvej. Kvartercentret har også aktiv gået ind for det kommende musikhus, som må ses som et løft for området og bydelen. Det var her prisen på de ca. 25 mill.kr. fremkom. Forprojektet blev udarbejdet af C. F. Møllers Tegnestue A/S ved gkl. Bygningsinspektør Jens Fredslund og ingeniørfirmaet Carl Bro Byg A/S, ligesom man fået tilknyttet advokatfirmaet Gorrisen, Federspiel, Kirkegaard og revisionsfirmaet Deloitte og Touche. Men ikke mindst for et godt musikhus er den helt store kapacitet på det akustiske område ingeniør,

Bispebjerg Kirkegård

Østre Kapel, oprindelige udformning fra 1903

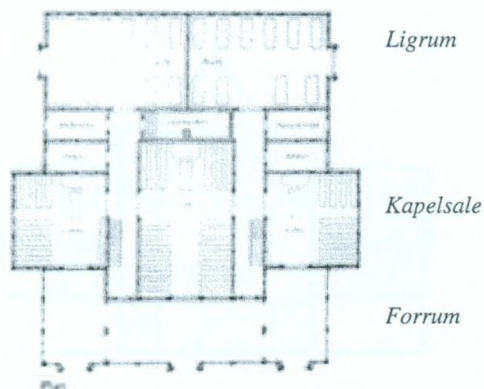

Østre Kapel som oprindelig udformet, fotografi.
Arkitekt Andreas Clemmensen.

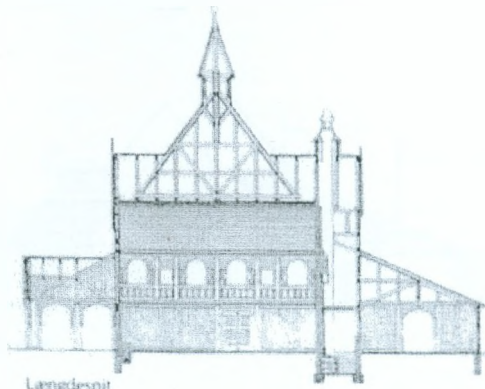

Facade, forside

Facade mod Frederiksborgvej oprindelig udformning med tagrytter og med udbygningerne nord og syd over kapelsalene.

Plan af Østre Kapel i oprindelig udformning fra 1903 Forrummet vender ud mod Frederiksborgvej.

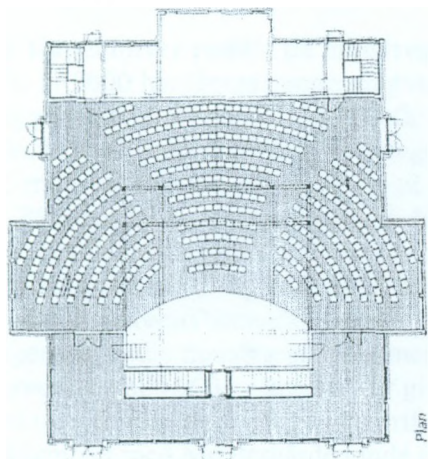
Længdesnit i det oprindelig Kapel parallelt med Skoleholdervej. Bemærk skorsten til opvarmning og den større frontispice mod vest.

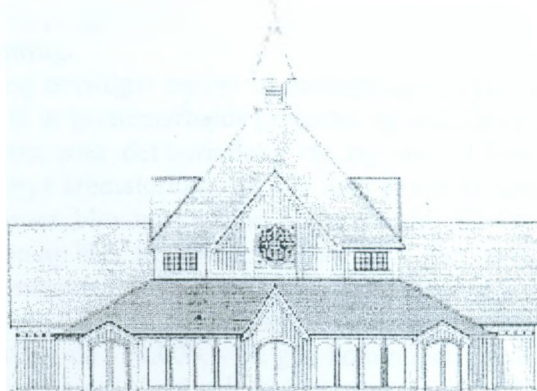
Bispebjerg Kirkegård i 1905 , hvor Østre Kapel og hovedindgang med kirkekontoret ses fra Poppelalleen fra enden ved Mosen. Bemærk kapellets lavere taghældning mod vest, th. side. Træbevoksningen til bag Kapellet th. er den daværende Bispebjerg Mølle ved nuv. Tuborgvej.

Det nye Musikhus

Den nye udformning som det er tænkt på "Gartnerigrunden" ned ved mosen.

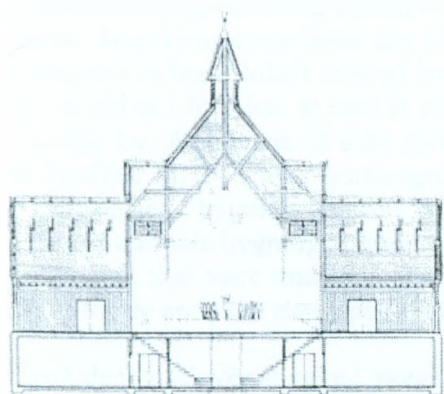

Plan af det nye musik nede ved Mosen

Facade, forside

Facade mod Frederiksborgvej

Tværssnit

Tværssnit i Musiksalen

Facade, side

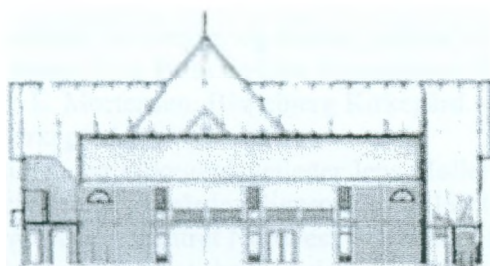
Bemærk sidefacaden med udbygning th. mod vest til bagsiden

Plan og tværssnit i Kapellet

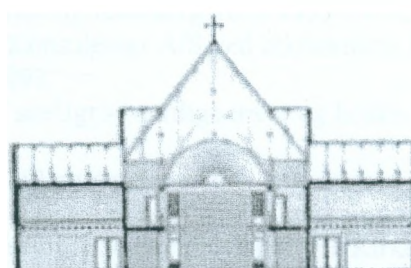
efter ombygningen i 1930.

Arkitekt Tyge Hvass. facade se forsiden af notatet.

Planen med indgangssiden tv.

Længdesnit

Tværssnit

akustikeren, ingeniør Jørgen Petersen blevet tilknyttet MusikhusGruppen. Han er suveræn den største kapacitet herhjemme på området. I denne forbindelse skal det også nævnes at Bispebjerg Lokalråd der fuldt ud bakker ideen op (3)+(7).

Østre Kapel bliver reddet på målstregen fra bulldozning.

Ultimo år 2000 har Borgerrepræsentationen givet sig og bevilliger midler til nedtagning af bygningen og lægge materialet i depot. Dermed får man mere tid til at gennemarbejde projektet og søge de midler hos fondene til genopførelse af bygningen i en ydre form, som det oprindelig var, og som vil koste de 20-25 mill. Kr. Den bevilling, der er til af opfører det nye krematorium, var der ikke penge så nedtagning. Påbegyndelsen af bygningen af det nye krematorium blev udskudt fra marts til juni, efter at der blev påvist fejl i den første akustiske undersøgelse og en ny blev frembragt her i år 2001. Desværre var den kommunale bevilling ikke tilstrækkelig til den nænsomme nedtagning. Men så lige før påske bevilligede RealkreditDanmark-Fonden 1 mill. kr. til nedtagning på grundlag af den nye rapport. og nedtagen begyndte mandag efter Palmesøndag. De resterende 150.000, - kr. gav kommunen så yderligere oven i de 300.000, - kr., der var givet tidligere. Fonden vil så arbejde videre med sagen med henblik til nyopførelse og sikring af en drift af bygningen. Så man forventer ikke, at der skal gå 50 år, som var eksemplet med Møntergården inde fra Borgergade i Indre By, og som nu er genopført i Den gamle By i Århus. Den var opbevaret alle disse år i Søndre Kapel på Vestre Kirkegård.

MusikhusGruppen blev på den sidste heftige fase understøttet af et triumvirat bestående af Emdrup Grundejerforenings formand Lennart Frandsen, Bispebjerg Lokalråds formand Alex Heick og Kvartercenter Nordvests centerleder Jan Lindboe, og de er nu indgået i MusikhusGruppens bestyrelse. De repræsenterer et bredt lokalt islæt af hele bydelen, og som nævnt været meget aktive i bevarelsen. Der er en vis glæde i bydelen, at man få det akustiske musikhus i bydelens kulturelle liv, som også bud til den øvrige by. At tingene til sidst forhåbentlig faldt i hak, som det nærmest blev udtrykt, "2-3 timer efter deadline kl. 24", hvor gummigeden skulle have smadret kappellet. Man har nu fuld tiltro til at den helt specielle bygning vil blive genopført i sine oprindelige proportioner fra 1903, og som bryder alle gænge normale bygningsformer, genopstår som Musikhus ud til mosen. Det er ligesom nogle gange, når noget skal være midlertidigt, tillader man nogle spændende ting, man normalt ikke gør. Østre Kapel vil være endnu et eksempel herpå, som bliver permanent.

Kirkegården er udover at være kirkegård også et rekreativ område for omkringliggende boligkvarterer, som dog ikke er egnet til benyttelse til solbadning, som på Assistents Kirkegård.

Kilder til bilaget: Bispebjerg Kirkegård:

1. Asger Fog: Utterslev. Fra Landsby til Storbyforstad. – Historien om en af de landsbyer der i 1901 blev indlemmet i København. – Brønshøj Museum 1996.
2. Musikhuset i Utterslev Mose ved MusikhusGruppen, som er en selvejende institution der ledes af en bestyrelse på 8 medlemmer udgivet 20. maj 1998 ved forvisningskoncert i Østre Kapel. Kontaktperson: Advokat Troels Andersen, H. C. Andersens Boulevard 12, 1553 København V.
3. Emdrup Grundejerforenings Medlemsblad.
4. Københavns Kirkegårds kontor på Bispebjerg Kirkegård
5. Stadsingeniørens Direktorat 1942: København – De Indlemmede Distrikter Byplanmæssige udvikling 1901-1941.
6. Lejerforeningsbladet for Degnegården, Skoleholdergården og Klokkergården 1939-1970,
7. Bybilleder, mellem by og forstad, udarbejdet af AK83 Konsulenter A/S ved arkitekterne Kell Engstrøm, Lise Palm og Lise Kongsgaard, december 1993.
8. Arne E. Mortensen: Bispebjerg Kirkegård. – Udvalg af særligt seværdige træer og buske. Folder fra kirkegården.
9. Desuden har kirkegårdsvejleder Jens Møller Andersen bidraget med mange oplysninger der er specielt for kirkegården, ligesom han i 1998 har holdt foredrag i Lokalhistorisk Forening, Bispebjerg i Kvartercentret Nordvest og været guide ved efterfølgende en rundvisning på Kirkegården.
10. Kirkegårdskontorets beskrivelse af historien på 3 sider udateret.

Forsidebilled:

Østre Kapel fotograferet 1999

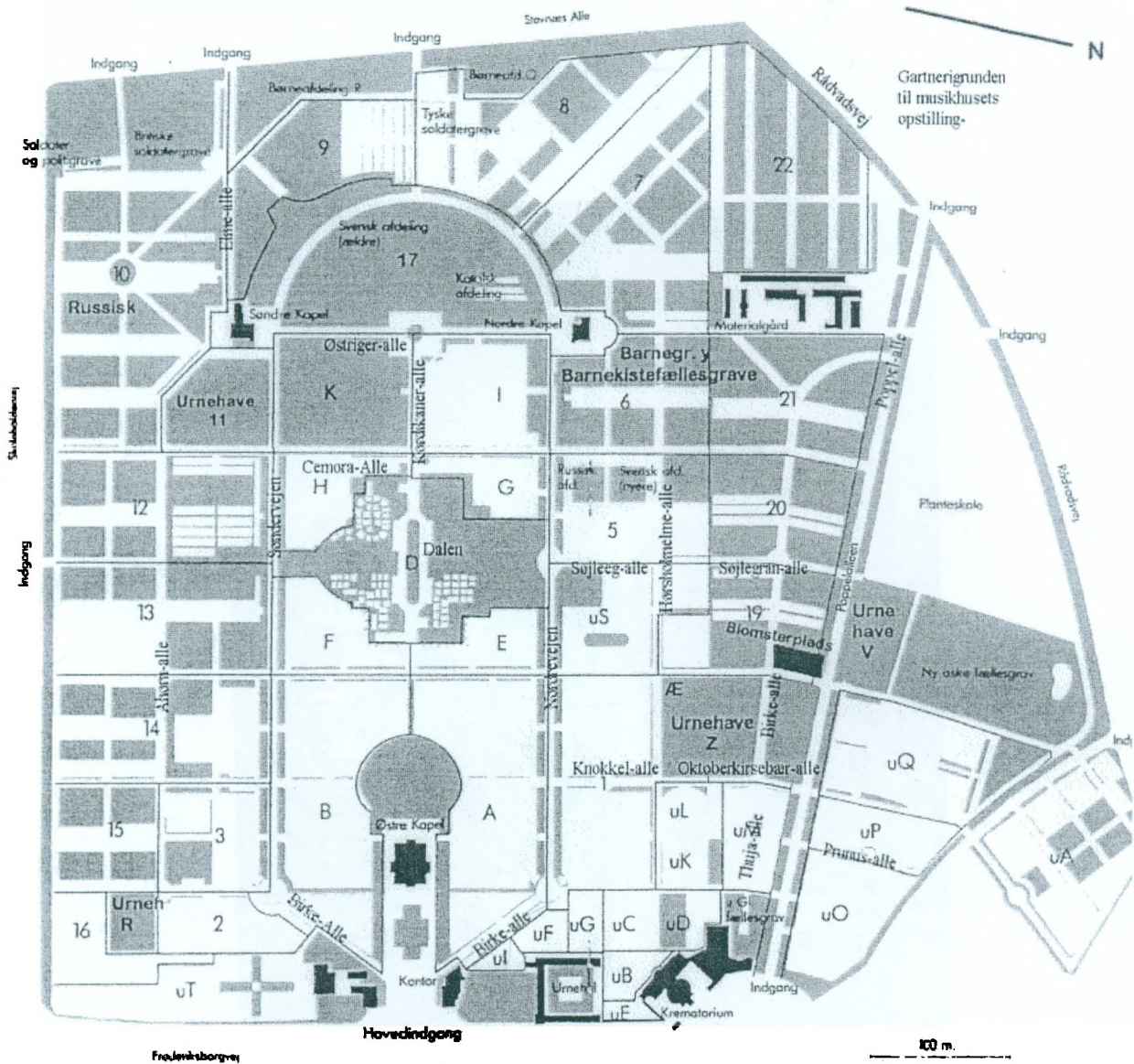
Bagsidebilled:

En kvindefiguren i bronze med de strakte arme stående på en flamme ved den ældste askefællesgrav bag krematoriet. Skulpturen hedder "Lutre sjæl der bliver frigjort", af billedhuggeren Mathilius Schack Elo, som er begravet under figuren.

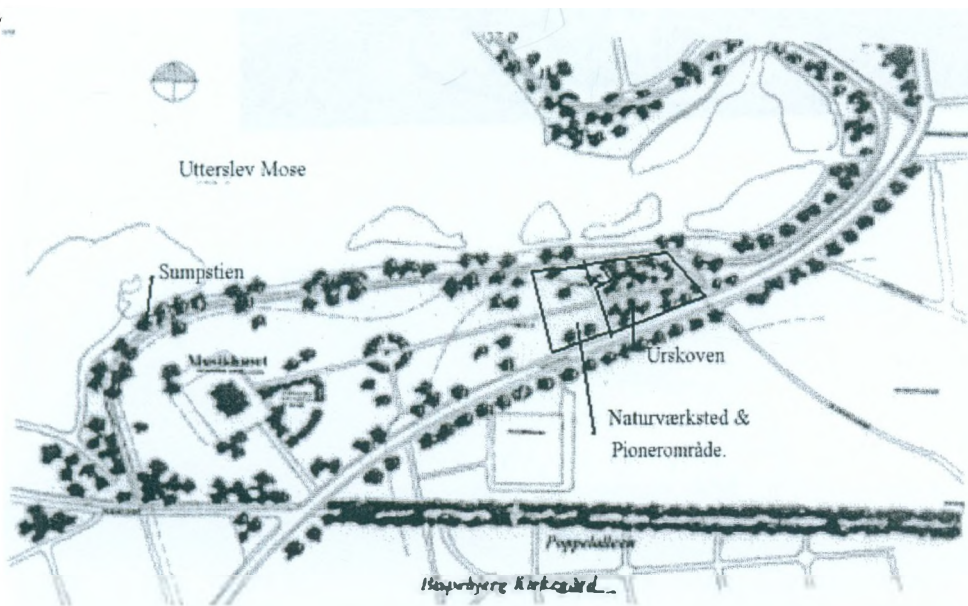
Notatets forfatter er: Christian Kirkeby

er født 1942, som yngste af søskendeflok på 3. Fødehem Bispebjerg Torv, derefter opvokset på Toldskrivervej v. Frederiksborgvej. Er uddannet bygningskonstruktør fra Tekniske selskabers Skole på Drejervej, Nordvest og har arbejdet, som arkitekt i Københavns Kommune.. Perioden 1998-2001 arbejdet som lokalhistoriker for Lokalhistorisk Forening, Bispebjerg i Kvartercentret Nordvest. Har været med til skrive flere bøger, heriblandt Rapport fra Nørrebro, Forlaget Demos 1974. Desuden er han akvarelmaler og har udstillet flere gange.

BISPEBJERG KIRKEGÅRD

Bemærk: Afdelinger, der er markeret med et lille y foran det store bogstav, er urnegrave.

Emdrup Grundejerforenings forslag til Musikhusets placering på "Gartnerigrunden".

Naturværksted og hørende pionerareal, samt urskov indtegnet.
Endelig kommunalt forslag foreligger ikke endnu maj 2001.

